

Laczkó Krisztina

A helyesírási tartományokról

habil. egyetemi docens
ELTE–Eperjesi Egyetem
laczko.krisztina@btk.elte.hu

Absztrakt

A tanulmány a helyesírási tartományok kialakulását kíséri végig, párhuzamosan a szabályzatok történetével. A helyesírási szabályzat központi funkciója mellé a 20. század folyamán létrejött három helyesírási tartomány, amely alapvetően a felhasználói kört tekintve tér el egymástól. Megvalósult egy egyszerűsített szabályzati verzió az alsóbb iskolafokok számára, létrejött a bővített, javaslatokat is tartalmazó kézikönyv a professzionális írásbeliség számára, továbbá ezekhez kapcsolódik a szaknyelvi szabályozások összetettsége. A tanulmány számot ad arról, hogy a kézikönyv, az Osiris Helyesírás, 20 év után megújul.

Kulcsszavak: helyesírási tartomány, szabályzat, szabályozás

About the orthographic domains

Abstract

The study follows the development of orthographic domains, parallel to the history of regulations. In addition to the central function of the orthographic regulation book, three orthographic domains were created during the 20th century, which differ fundamentally in terms of their user base. A simplified version of the regulations has been implemented for lower school students, an expanded handbook (manual) containing suggestions for professional writing has been created, and the complexity of different jargon regulations (terminology, nomenclature) is also related to these domains. The study shows that the manual, the Osiris Orthography, is being renewed after 20 years.

Keywords: spelling range, rules and regulations, regulation

1. A magyar nyelvújítás egyik legfontosabb érdeme, hogy megvalósíthatóvá tette a magyar nyelv sztenderdizációját, vagyis annak a központi szerepű, presztízsértékű nyelvváltozatnak a kodifikációját, amely nagyjából a 16. század első felétől kezdődően (vö. Szathmári 1968) a többi fölé emelkedett. Az európai történelemben általános az a tapasztalat, hogy az egyes nyelvközösségek általában eljutnak egy olyan szakaszba, amelyben valamilyen módon tudatosítják saját normarendszerüket, amely a gyakorlatban korábban is érvényesült. Ennek az alapformáját nevezzük kodifikációnak, amely egy nyelvváltozat nyelvtanokban, értelmező szótárakban, helyesírási szabályzatokban való rögzítését jelenti. Ez a folyamat a magyar nyelvet illetően már viszonylag korán megindult, elsősorban a nyelvtanokkal, ezzel segítve elő a nyelvi sztenderd kialakulását, amelyet tehát tudatos formában a nyelvújítás határozott meg. Ennek során megtörtént a magyar nyelv több szempontú feldolgozása, értékelése, részleges átalakítása és bővítése (vö. Tolcsvai Nagy 1998, 2007; Laczkó 2006, 2023a).

A sztenderdizációs tevékenységben központi szerepet töltött be az 1825-ben megalakult Magyar Tudós Társaság, a mai Magyar Tudományos Akadémia. Az Akadémia első ilyen irányú tevékenysége pedig nem volt más, mint az első helyesírási szabályzat összeállítása azzal a céllal, hogy előkészítse az első akadémiai nyelvtan megjelenését (Döbrentei 1832: III); így a helyesírási szabályozás az első pillanattól kezdve akadémiai státuszba került, és ez nem változott a mai napig sem (vö. Laczkó 2023b).

2. A helyesírás akadémiai státusza a 20. század folyamán kétszer került veszélybe (részletesen ld. Fábíán 2007; Laczkó 2023b). Először 1903-ban, amikor megjelent a Simonyi Zsigmond-féle, úgynevezett iskolai helyesírás, amelynek címe *Az új helyesírás* volt (Simonyi 1903). A századfordulón a Simonyi által benyújtott helyesírási reformtervezetet ugyanis az Akadémia elutasította, így Simonyi iskolai tankönyvként jelentette meg a vallás- és közoktatásügyi miniszter közbenjárásával. A Simonyi-féle reformtervezet egyik előzményének tekinthető, hogy az Akadémia folyóiratának, a *Magyar Nyelvőr*nek a vezetői elégedetlenek voltak a helyesírási szabályzat 1879-es kiadásában bevezetett módosítások mértékével, kevésnek tartották – így saját utat dolgoztak ki. Ez a tény azért is volt sajátos, mert éppen az Akadémia folyóirata tért így el a testület hivatalos álláspontjától. Ráadásul a Rákosi Jenő által szerkesztett *Budapesti Hírlap* is a *Nyelvőr* által bevezetett írásmódot követte; sőt az idegen szavaknak és neveknek kizárólagosan magyaros írásmódjával megzavarta a közvéleményt és az iskolai oktatást. Simonyi többek között ezért is végezte el a helyesírás egységesítését, és terjesztette elő reformjavaslatait (vö. Fábíán 2007: 18–19). Simonyi tevékenysége végül rendkívül fontosnak bizonyult a magyar helyesírás történetében: az iskolai helyesírás nyitotta meg ugyanis az utat ahhoz, hogy a helyesírási kodifikáció kilépjen a korábbi, leginkább belső akadémiai keretek közül, és ténylegesen elterjedhessen az írásgyakorlatban – részint az iskolai oktatásba való bevezetésével,

részint a sajtótermékekben és a könyvkiadásban való alkalmazásával. A reformokat az akadémiai szabályozás végül 1922-ben majdnem teljes egészében elfogadta.

A következő veszélyt 1929-ben a Balassa-féle nyomdai helyesírás jelentette, amely *Az egységes magyar helyesírás szótára és szabályai* címmel jelent meg (Balassa 1929). A napilapok és a könyvkiadás ugyanis a korábbi fennálló helyzetben, az akadémiai és az iskolai helyesírás kettősségében, függetlenítették magukat, és a szerkesztőségek sokszor egymástól is eltérően különböző módozatokat dolgoztak ki az írásgyakorlatokra nézve. Kimondva-kimondatlanul nem érezték elegendőnek a meglévő szabályzatokban foglaltakat a kiadói gyakorlat vonatkozásában, amelyet tetézett a kettős kiadvány miatti zavar is. Ezen a helyzeten akart változtatni a Balassa-féle kiadói helyesírás, amely főbb pontokban ugyan követte az akadémiai szabályozást, de el is tért attól. Az eltérések azonban kisebb mértékűek voltak, így az, hogy a nyomdai helyesírás alapjaiban az akadémiaihoz alkalmazkodott, végül is nem veszélyeztette valójában a státusz kérdését (vö. Fábíán 2007: 19). Amit viszont mindez feltétlenül jelzett, az az volt, hogy a kiadóknak szükségük volt, és erre igényt is formáltak, egy sokkal részletesebb, bővebb helyesírási kodifikációra, mint ami a szabályzatban rendelkezésükre állt.

3. Nyilvánvaló tehát, hogy már az akadémiai szabályozás igen korai időszakában egyértelművé vált: a magyar írásgyakorlatban nem egyforma mélységben és részletettséggel van szükség a helyesírási kodifikációra, és ebben két nagyon fontos tényezőnek bizonyult az iskolai oktatás és a professzionális írásbeliség, azaz a kiadók tevékenysége. Ezt látjuk az 1954-ben megjelent, akkor már 10. kiadásként jegyzett szabályzat megjelenése után kialakult helyzetben is. A 10. kiadás megjelenése után ugyanis korábban nem tapasztalt ellenérzés fogadta a szabályzatot. Ez részben egyfajta kommunikációs zavarból, a tájékoztatás hiányából adódott (a munkálatokat az Akadémia vezetése sietette), amely főként a szakmai köröket, a kiadókat, nyomdászokat, tanárokat érintette rosszul, ennek következtében heves viták középpontjába került az akadémiai helyesírás (ennek legfontosabb dokumentációját lásd Fábíán 2007). A vita nem szakmai alapú volt, sokkal inkább szakmai presztízsű (a kiadók például nehezményezték, hogy nem alakíthatnak ki saját gyakorlatot), amelynek megoldására tanári kézikönyv szerkesztéséről és egységes nyomdai szedési szabályzat kidolgozásáról döntött az Akadémia, egyeztetve a minisztériummal és a Nyomdai Főigazgatósággal. Arról nincs tudomásom, hogy a tanári kézikönyv elkészült volna, ám az tény, hogy a Nyomdaipari Tröszt 1964-ben kiadta a *Kézi szedési és tördelési szabályzatot*, igaz ugyan, hogy mindössze egyetlen kiadásban látott napvilágot (vö. Timkó szerk. 1972: 7). 1971-ben azonban megjelent Timkó György szerkesztésében a *Helyesírási és tipográfiai tanácsadó*, amelynek elkészítésében részt vett az Akadémia Helyesírási Bizottsága Fábíán Pál vezetésével. 1972-ben már a második kiadást nyomtatták ki. Ebben a kiadványban már szerepet kaptak a szaknyelvi helyesírások is, a következő indoklással: „Minthogy az 1954-es 10. kiadás

megjelenése óta több tudományterület (állattan, földrajz, kémia) megalkotta a maga részletes helyesírási szabályzatát – mivel kis példányszámuk miatt nem kerülhettek minden érdeklődő kezébe –, szerzőik engedélyével ezeket is közöljük könyvünkben” (Timkó szerk. 1972: 7). A tanácsadó fontos szerepet kapott a későbbiekben a helyesírási szabályzat 11. kiadásának előkészítő munkálataiban.

A 10. szabályzatot mindenképpen mérőföldkőnek tarthatjuk a magyar helyesírás történetében két szempontból is. Egyrészt megteremtette azt a fajta egységességet a korpuszkérdést és a kodifikációt illetően, amely mind a mai napig alapvetésként szolgál. A szabályzat közel 200 új szabállyal bővült, és a felépítése a helyesírás máig érvényes alapvető rendszerszerűségét profilálja. Másrészt a fentiekkel összefüggésben az első olyan szabályzat volt, amely koncepcionálisan figyelembe vette a megváltozott társadalmi igényeket, elsősorban az iskolai oktatását és a kiadói gyakorlatban bekövetkezett széles körű változásokat, tehát meghatározott elviségnek tekintette az úzus kérdését is. Kialakul a rendszerszerűség és az úzus együttes érvényesítésének gyakorlata a helyesírás szabályozásában. És ezzel együtt világosan megfogalmazhatóvá válik az a tény, hogy az írásgyakorlatban nem egyformán van szükség a helyesírás alkalmazására, így stabilan körvonalazódnak az úgynevezett helyesírási tartományok.

4. 1984-re, a helyesírási szabályzat 11. kiadásának életbe lépésekor már egyértelmű volt, hogy a helyesírásnak négy nagy, egymással összefüggő tartománya van. A középpontjában mindenkor szabályzat áll, amely a helyesírás normáját, rendszerét, központi kérdésköreit profilálja akadémiai státuszban. Ez a státusz azt jelenti, hogy a magyar írásgyakorlat a legfőbb tudományos testületet hatalmazza fel arra, hogy a magyar helyesírás szabályrendszerét gondolja, a szabályokat kodifikálja és érvényesítse, és ezt az írásgyakorlat elfogadja és alkalmazza. A 10. kiadás után már nyilvánvalóvá vált, hogy a helyesírási szabályzatnak kialakult egyfajta nagyon erős presztízse is. A 11. kiadás a korpuszkérdéseket is tisztázta, az alapjait véglegesítette: a 12. kiadásban is ugyanezek érvényesültek, a változtatásokra azért volt alapvetően szükség, mert a magyar helyesírás mindig is követte a nyelvi változásokat, ezekre érzékenyen reagált, és az eltelt időszakban jó néhány olyan kérdés merült fel, amelyre választ kellett adni. A 12. kiadás változtatásai tehát a rendszer és úzus kettősségén alapultak, alapvetően két tényező mentén: teljes mértékben érvényesíteni a kialakult alapelveket, valamint a rendszer és úzus kettősségében bevezetni azokat az új vagy részben új szabályokat, amelyeket a 21. század társadalmában és a kontextust reprezentáló nyelvi megvalósulásokban bekövetkezett változások igényeltek. A 12. kiadás előkészítő munkálatait Keszler Borbála vezetésével az MTA Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó Bizottsága végezte el, a végleges szabályzat 2015 szeptemberében jelent meg (vö. Keszler 2015). Ahogy az elődje, ez a szabályzat is jelzi, hogy a magyar helyesírás betűíró, latin betűs, és az alapvető normái szerint a fonematikusság, az értelemtükröztetés és hagyomány elvének érvényesülése mellett

alkalmazza az egyszerűsítés elvét is (vö. Laczkó 2018, 2023b). (Annyit érdemes még megjegyezni a 12. kiadás szellemiségével kapcsolatban, hogy minden elődjénél megengedőbbé vált a szabályozás a fakultatívítás nagyobb fokú érvényesítésével, például az intézménynévi szabályozásban.) A helyesírási szabályzat központi szerepe mellett, ahogy fent már láttuk, további három tartományról kell számot adni: az első az iskolai helyesírás, a második a szaknyelvi helyesírások ügye, a harmadik pedig az elsősorban a professzionális írásgyakorlatnak szóló kézikönyv.

Az alsóbb iskolafokok számára már a 11. kiadást követően megjelent a *Helyesírásunk* című kiadvány (Fábián–Gráf–Szemere 1999), amelynek utóda a *Kis magyar helyesírás* (Siptár–Keszler–Tóth 2016), a következő alcímmel: „100 szabálypont magyarázatokkal és példákkal *A magyar helyesírás szabályai* 12. kiadása alapján”. Jóllehet ez utóbbi előszavában magyarázó szabályzatként határozza meg önmagát (Prószéky 2016: 8), ám nyilvánvaló, hogy főként az iskolai oktatás tudja hasznosítani, különösen alsó tagozatban, az íráselsajátítás és ennek rutinizálása kapcsán. Vagyis voltaképpen a szabályzat egyfajta leegyszerűsített változatáról van szó, amely didaktikusan és az elvont nyelvészeti terminológia lehetséges kiküszöbölésével ad számot a magyar helyesírás rendszeréről. Ahogy az alcím is jelzi: 100 szabálypontban egyszerűsíti le a központi szabályzat 300 szabálypontját (a betűkkel jelölt alpontokat nem számolva). Jelentős különbség továbbá az alapszabályzathoz képest az áttekinthető tördelés, a szabálypontok számozás nélküli megjelenítése, amely így megjelenésében a tankönyvek világához közelít. A *Kis magyar helyesírás* a központi szabályzattal ellentétben nem tartalmaz szótári részt sem. Arról nem tudok számot adni, hogy milyen iskolatípusban, milyen életkorig érdemes ezt a kiadványt használni, és mikor célszerű áttérni magára a szabályzatra, erről nyilván a pedagógus kollégák véleménye lenne a mérvadó. Az is bizonyos, hogy mindez egy adott osztály, csoport összetételének a függvénye is lehet. Mindenesetre immár több mint 30 éve létezik a magyar helyesírásnak ez a tartománya, amelynek használati értékét, hasznosíthatóságát és egyáltalán az ismertségét érdemes lenne az iskolákban és a magyar írásgyakorlatban felmérni.

Ahogy a Timkó-féle tipográfiai tanácsadó előszavából már láthattuk: a 10. szabályzat megjelenése után elindult a szaknyelvi szabályzatok összeállítása, kiadása. Ezt a területet nevezhetjük a harmadik helyesírási tartománynak. Az alapszabályzathoz való viszonyukat tekintve egyrészt lényeges, hogy azok a szaknyelvek, amelyek terminológiával rendelkeznek, nyilvánvalóan követik a magyar helyesírási rendszer normáit és szabályrendszerét azzal az eltéréssel, hogy adott szaknyelvek esetében bizonyos kérdések erőteljesebben profilálódhatnak, ilyen például az orvosi helyesírásban (Fábián–Magasi 1992; Bősze–Laczkó 2009) a latinos vagy magyaros rögzítés problémája (például: *pathologia* vagy *patológia*, ez esetben az utóbbi javára döntve, de sok esetben meghagyva a szövegtípus függvényében a kettősségeket; sőt újabban a magyaros és angolos írásmód közötti döntés is felmerül: *stroke* vagy *sztrók*, az utóbbit az úzus már alkalmazza az írott

médiában). A hamarosan megjelenő fizikai helyesírásban (Sólyom–Mártonfi–Laczkó 2025) – egyébként az orvosi helyesíráshoz hasonlóan – a sztenderd szabályozásnál élesebben vetődik fel többek között az idegen előtagok kérdésköre a szótagszámlálást illetően (például annak eldöntése, hogy a *dipólus* vagy a *diszlokáció* kifejezések összetételnek számítanak-e, hiszen ennek függvénye, hogy a *dipólus* + *közelítés* vagy a *diszlokáció* + *elrendeződés* összetételek tartalmazzanak-e kötőjelet, vagy sem). Mindenesetre az alapvető szabályozási kérdések ezekben a szaknyelvekben nem térnek el a helyesírási szabályzatban foglaltaktól. Ide tartozó területek az orvostudományon és a fizikán kívül a hadászat, a közgazdaságtan vagy a műszaki szakterület (részletesen vö. Mártonfi 2018). Más a szabályzat és a szaknyelvi szabályozás viszonya azonban akkor, ha az adott szaknyelv nem terminológiával, hanem nomenklatúrával rendelkezik. Ebben az esetben ugyanis a terminusok leírási módja nem nyelvi alapokon áll, hanem szakmai háttérszabályozással rendelkezik, a leglátványosabban a különírás-egybeírás terén, utóbbiba beleértve a kötőjelezést is (lásd például a *fekete rigó* és a *sárgarigó* írásmódbeli különbségét vagy az úgynevezett mozdíthatatlan kötőjelet a kémiai vegyületnevekben: *szén-dioxid*, *hidrogén-klorid*, de ide tartozik a földrajzi nevek teljes rendszere is). Nem véletlen, hogy ez utóbbi esetben szükség van külön szabályzatokra, míg a terminológiával rendelkező szaknyelvek esetében elegendő a szaknyelvi szótárak kiadása. Ismertebb szaknyelvi szabályozás a földrajzi nevekhez (Fábián–Földi–Hőnyi 1998), a kémiához (Erdey-Grúz–Fodorné Csányi szerk. 1972–1974; Fodorné Csányi 2003; Fodorné Csányi et al. 2008; Nyitrai–Nagy szerk. 1998), az állatrendszertanhoz (Gozmány 1994; Jávorka–Fábián–Hőnyi 1995/2000) és a növényrendszertanhoz (Priszter 1998) kötődik.

A negyedik helyesírási tartomány a kézikönyv műfaja, amely nem fedi ugyan le teljes mértékben a korábbi helyesírási és tipográfiai tanácsadót, de tartalmaz hasonló elemeket. Az első magyar helyesírási kézikönyv 2004-ben jelent meg az Osiris Kiadó gondozásában, amely egy tanácsadó és egy szótári részből áll, több mint 1500 oldalban, és Osiris Helyesírásként (rövidítve: OH) vált ismertté (Laczkó–Mártonfi 2004). A kiadó bekerülése a névbe eleinte többeket megrévesztett, mert úgy vélték, az OH veszélyezteti a magyar helyesírás akadémiai státuszát, ám szó sem volt kiadói helyesírásról. Valójában a kézikönyv teljes mértékben az akadémiai szabályozáson alapul, és ahogy a *Kis magyar helyesírás* annak leegyszerűsített, didaktikusan átalakított, iskolai célokra szánt változata, a kézikönyv a professzionális írásbeliségnek szól, így egyrészt a szabályok rendszerszerűségét, összefüggéseit mutatja be, másrészt javaslatokat tesz olyan jelenségek helyesírására, amelyek vagy részletességükben túlmutatnak a központi szabályozáson, vagy korábban valamilyen oknál fogva szabályozatlanok maradtak, ám az írásgyakorlatban idővel szükség lett rájuk. Az utóbbi esetre volt példa a díjak és kitüntetések megnevezésének írásmódjára vonatkozó javaslat, amelyre azért volt szükség, mert az 1984-es szabályozás még nem lehetett tekintettel a 90-es évek után keletkezett, igencsak változatos nyelvi formákat mutató díjnevekre. A szabályzat 12. kiadásának előkészületi munkálataiban a bizottság az Osiris

Helyesírás javaslatait megtárgyalta, és jó részüket be is emelte az új szabályozásba. Ilyen értelemben a kézikönyv hasonló előzménye lett az új szabályozásnak, mint a helyesírási és tipográfiai tanácsadó volt a 11. kiadás számára.

Érdemes megemlíteni az Osiris Helyesírás 2008-ban megjelent diákkönyvtári változatát (Laczkó–Mártonfi 2008a, 2008b), amely kevésbé lett ismert az iskolai használatban. Az eredeti cél az volt, hogy kiegészítse a szabályzat *Helyesírásunk* című, iskolai használatra szánt, egyszerűsített változatát, vagyis a kézikönyv (és külön kötetben) a hozzákapcsolódó szótár műfaját képviselje ebben a helyesírási tartományban. Ennek a változatnak a megújításáról egyelőre még nem született döntés, jóllehet bizonyos fokig kiteljesítené a helyesírási tartományok 21. századra stabilizálódott rendszerét. Hogy ez a munka végbe fog-e menni, még a jövő kérdése.

5. A 2015-ben megjelent új szabályzat értelemszerűen szükségessé tette, hogy az Osiris Helyesírás is megújuljon. Erre éppen megjelenésének 20. évfordulóján, 2024-ben kerül sor. A cél egyrészt azoknak a változásoknak az átvitele, amelyek eddig nem szerepeltek még javaslatként sem a kézikönyvben, ám bekerültek a 12. kiadásba (például a *-szerű* utótagként és nem toldalékként való kezelése: *ésszerű*, avagy az utóneveknél az egyszerűsítő írásmód megszüntetése: *Ivett-tel*), másrészt néhány, eddig nyitva hagyott témakör megoldására is javaslatot tesz a kötet, amelyek sem a szabályzatban, sem a kézikönyv korábbi változatában nem vagy nem kellő részletességgel szerepeltek. Ide tartoznak például az úgynevezett lokalizációs elnevezések, azaz a földrajzi és az intézménynevek közötti átmenetet képviselő nevek (*Radnóti gimnázium*, *Rákóczi-vár* vagy *Rákóczi vár*) helyesírási kérdései, az idegen előtagok és a szótagszámlálási szabály összefüggésének részletes kifejtése vagy az idegen közszavak, tulajdonnevek a magyar írásrendszer szempontjából szokatlan végződéseinek a meghatározása. A kézikönyv különféle listái is frissültek, különös tekintettel a földrajzi névi, intézménynévi vagy címekkel kapcsolatos változásokra. Ugyancsak frissült a szótári rész is, amelyben nemcsak a javítások történtek meg, hanem az elmúlt 20 év új szóanyaga is belekerült.

6. Amit összegzésként tehát hangsúlyozni kell: a helyesírási szabályzat központi funkciója mellé a 20. század folyamán kialakult három helyesírási tartomány, amelyek alapvetően a felhasználói kört tekintve térnek el egymástól. Megvalósult egy egyszerűsített szabályzati verzió, valamint létrejött a bővített, javaslatokat is tartalmazó kézikönyv. A két tartomány két világosan különböző célközönséget szolgál ki. Ezekhez kapcsolódik a szaknyelvi szabályozások összetettsége: a terminológiával rendelkező szaknyelvek a szabályzati rendszerszerűsége alapján teljes egészében, a nomenklatúrával rendelkezők, különösen a különírás-egybeírás kapcsán, azonban önálló rendszert alkotnak. A 21. század elejére a papíralapú és a már jól használható online helyesírási szótárakkal együtt megfelelő alapot nyújtanak a helyesírás minden területen alkalmazható, kielégítő használatához.

Irodalom

- A magyar helyesírás szabályai.* 10. kiadás. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1954.
- A magyar helyesírás szabályai.* 11. kiadás. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1984.
- A magyar helyesírás szabályai.* 12. kiadás. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2015.
- Balassa József 1929. *Az egységes magyar helyesírás szótára és szabályai.* Budapest: Budapesti Korrektorok és Revizorok Köre.
- Bősze Péter – Laczkó Krisztina 2009. Helyesírási megfontolások az orvosi nyelvben. In: Bősze Péter (szerk.): *A magyar orvosi nyelv tankönyve.* Budapest: Medicina Kiadó, 325–392.
- Döbrentei Gábor 1932. Előszó. In: *Magyar helyesírás' és szóragasztás' főbb szabályai.* Pest: Petrózai Tattner és J. M. Károlyi Istv. III–IV.
- Erdey-Grúz Tibor – Fodorné Csányi Piroska szerk. 1972–1974. *A magyar kémiai elnevezés és helyesírás szabályai. I. A szabályok. II. Vegyületek elnevezési példatára és kémiai helyesírási szótár. III. A legfontosabb ásványok és kőzetek nevének helyes írásmódja.* Budapest: Akadémiai Könyvkiadó.
- Fábián Pál 2007. A magyar helyesírás sorsfordulói. In: Bozsik Gabriella – Eöry Vilma – V. Raisz Rózsa (szerk.): *Hagyomány és újítás a helyesírásban.* Eger: EKF Líceum Kiadó, 11–22.
- Fábián Pál – Földi Ervin – Hönyi Ede 1998. *A földrajzi nevek helyesírása.* Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Fábián Pál – Gráf Rezső – Szemere Gyula 1999. *Helyesírásunk.* Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Fábián Pál – Magasi Péter 1992. *Orvosi helyesírási szótár.* Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Fodorné Csányi Piroska 2003. *Szervetlen kémiai nevezéktan II.* A Kémia Újabb Eredményei 92. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Fodorné Csányi Piroska et al. 2008². *Szervetlen kémiai nevezéktan. A IUPAC 2005. évi szabályai. A Magyar Kémiai Elnevezés és Helyesírás Szabályai.* Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Gozmány László 1994. A magyar állatnevek helyesírási szabályai. *Folia Entomologica Hungarica – Rovartani Közlemények* 55: 429–445.
- Jávorka Levente – Fábián Pál – Hönyi Ede (szerk.) 1995/2000. Az állatfajtanévek helyesírása. *Állattenyésztés és Takarmányozás* 44: 465–470.
- Keszler Borbála 2015. Megjelent A magyar helyesírás szabályai 12. kiadása. *Magyar Nyelvőr* 139: 253–269.
- Laczkó Krisztina 2006. Az újmagyar és az újabb magyar kor. In: Kiefer Ferenc (szerk.): *Magyar nyelv.* Budapest: Akadémiai Kiadó, 401–436.
- Laczkó Krisztina 2018. Körkép a magyar helyesírásról – áttekintés a 12. kiadás után. *Magyar Nyelvőr* 142: 136–149.

- Laczkó Krisztina 2023a. Greguss Ágost és a tudományos műszótár. In: Kónya Annamária – Laczkó Krisztina (szerk.): *Magyar nyelv, irodalom és kultúra Eperjesen*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 80–98.
- Laczkó Krisztina 2023b. A helyesírás és a helyesírási szabályzatok. In: Tolcsvai Nagy Gábor – Laczkó Krisztina – Tátrai Szilárd (szerk.): *Nyelv, kultúra és tudomány. Köszöntő kötet a Magyar Nyelvőr alapításának 150. évfordulójára*. Budapest: Eötvös Kiadó, 37–46.
- Laczkó Krisztina – Mártonfi Attila 2004. *Helyesírás*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Laczkó Krisztina – Mártonfi Attila 2008a. *Helyesírási tanácsadó*. Osiris Diákszótár. Budapest: Osiris Kiadó.
- Laczkó Krisztina – Mártonfi Attila 2008b. *Helyesírási szótár*. Osiris Diákszótár. Budapest: Osiris Kiadó.
- Laczkó Krisztina – Mártonfi Attila 2024. *Helyesírás²*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Magyar helyesírás' és szóragasztás' főbb szabályai*. Pest: Petrózai Trattner J. M. és Károlyi Istv., 1832.
- Mártonfi Attila 2018. Tájékoztató bibliográfia „A helyesírás kézikönyvei” témában. *Magyar Nyelvőr* 142: 246–250.
- Nyitrai József – Nagy József (szerk.) 1998. *Útmutató a szerves vegyületek IUPAC-nevezéktanához. A IUPAC Szerves Kémiai Nomenklatúrabizottságának 1993-as ajánlása alapján. A Magyar Kémiai Elnevezés és Helyesírás Szabályai*. Budapest: Magyar Kémikusok Egyesülete.
- Priszter Szaniszló 1998. *Növényneveink*. Budapest: Mezőgazda Kiadó.
- Prószekey Gábor 2016. Előszó. In: Siptár Péter – Keszler Borbála – Tóth Etelka: *Kis magyar helyesírás*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 7–10.
- Simonyi Zsigmond 1903. *Az új helyesírás*. Budapest: Atheneum.
- Siptár Péter – Keszler Borbála – Tóth Etelka 2016. *Kis magyar helyesírás*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Sólyom Jenő – Mártonfi Attila – Laczkó Krisztina 2025. *Fizikai helyesírási szótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó (megjelenés alatt).
- Szathmári István 1968. *Régi nyelvtanaink és egységesülő irodalmi nyelvünk*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Timkó György (szerk.) 1972. *Helyesírási és tipográfiai tanácsadó*. Budapest: Nyomdaipari Egyesülés.
- Tolcsvai Nagy Gábor 1998. A magyar nyelvközösség története (Történeti módszertani vázlat). *Magyar Tudomány* 33: 915–928.
- Tolcsvai Nagy Gábor 2007. 1813. A nyelvi és irodalmi ízlésvita nagy, nyilvános szakasza. Mondolat. In: Jankovits László – Józán Ildikó – Jeney Éva – Szegedy-Maszák Mihály (szerk.): *A magyar irodalom története I. A kezdetektől 1800-ig*. Budapest: Gondolat Kiadó, 40–56.